



نام کتاب: عملیات روانی: بررسی جایگاه جنگ نرم در سیره امام سجاد(ع)

گردآورنده: صفیه سادات آقایی

ناشر: تهران، مدبران

سال انتشار: ۱۳۹۴

معرفی: دکتر حمیدرضا حاتمی

آنچه تاکنون در خصوص عملیات روانی در کتب دانشگاهی، برنامه‌ریزی‌های پژوهشی و مقالات علمی بیان شده، مطالب نظری پیرامون مفهوم‌شناسی عملیات روانی و تکنیک‌ها و تاکتیک‌های مربوط به آن بوده است. لیکن در دنیای پیشرفته امروز و با وجود فناوری‌های ارتباطاتی و حجم گسترده تبادل اطلاعات از طریق فضای مجازی ضرورت پرداختن به مقوله عملیات روانی با نگاهی مدرن و پیشرفته دو چندان شده است. در این کتاب سعی شده علاوه بر تعریف مفاهیم و تشریح مبانی، در حوزه عملی نیز با ارائه مصادیقی از

فعالیت‌های نرم امام سجاد(ع)، نحوه اجرای تاکتیک‌ها و فنون عملیات روانی مورد بررسی و واکاوی قرار گیرد تا زمینه افزایش میزان شناخت کارشناسان حوزه عملیات روانی فراهم آید.

بهره‌گیری از عملیات روانی یکی از ابزارهای پرفایده و کم‌هزینه در فرآیند منازعات است. تضاد منافع و محدودیت منابع، افراد- گروه‌ها و ملل گوناگون را با انگیزه‌های متنوع بر آن داشته تا به منظور دستیابی به اهداف خود با بهره‌گیری از شیوه‌های مختلف، اراده خود را بر دیگری تحمیل کنند. عملیات و جنگ روانی از جمله شیوه‌هایی است که برای دستیابی به این مقصود در کنار راهکارها ذهن انسان را به خود مشغول ساخته است.

نویسنده در مقدمه، هدف از تدوین کتاب را چنین بیان می‌کند:

بر اساس قاعده لطف، امام مسئول راهنمایی بشریت است. هر امامی طبق زمانه خویش ابزار راهنمای بشر را انتخاب می‌نماید؛ از این‌رو، امام سجاد(ع) در خفقان پس از واقعه عاشورا دعا را اسلحه خود قرار داد و با جهل به مقابله پرداخت؛ اما متأسفانه پس از گذشت هزار و چهارصد سال از ظهور اسلام هنوز پیشوایان و حاملان آیین مقدس اسلام به درستی شناخته نشده‌اند. چهره تابناک و نورانی ایشان آن‌قدر در لابلای گرد و غبار جهل و نادانی ناشناخته باقی مانده است که برخی، از این امام فقط به عنوان شخص مریض و بیمار و کسی که کاری جز دعا خواندن و گریه کردن از دستش بر نمی‌آمده یاد می‌کنند و در عین حال برخی از مورخان و نویسندگان شیعه و سنی هم به آن دامن زده‌اند و ایشان را فردی معرفی کرده‌اند که پس از واقعه عاشورا از مردم کناره گرفته‌اند و به امور عبادی و فردی خویش پرداخته‌اند. آنان شعار "ما به سیاست کاری نداریم و دین از سیاست جداست" را به امام نسبت می‌دهند و آن را پررنگ می‌کنند.

بر این‌اساس، هدف کتاب حاضر زدودن پرده ابهام از زندگی امام سجاد(ع) می‌باشد. با رد این دیدگاه باطل، تبیین گردیده که حضرت با توجه به جوّ سنگین و پر اختناق حاکم بر جامعه (که به جرئت می‌توان آن دوران را مخوف‌ترین دوران حاکم بر امامان معرفی کرد) نقش فعالی در جامعه اسلامی به‌ویژه جامعه شیعی داشته‌اند و با اهتمام به وضعیت شیعیان آنان را از خطر نابودی نجات داده‌اند. در آن دوران که شیعیان هم از

بُعد سیاسی و هم بُعد اعتقادی در شرایط سختی به سر می‌بردند و تشکیلات و انسجام آنها فرو پاشیده بود و اسلام در آستانه نابودی قرار گرفته بود، امام با بهره‌گیری از اصل تقیه، هستی شیعه را حفظ نمودند و در قالب پند، اندرز، دعا و نیایش معارف متعالی دین را نه تنها برای جامعه آن روزگار بلکه برای تمام دوران به ارمغان آوردند. همچنین حضرت با تربیت نیروهای صالح و عالم، زنده نگه‌داشتن یاد و خاطره نهضت عاشورا، موضع‌گیری‌های متقن و محکمی که در برابر اعمال و رفتار امویان، شورش‌ها و قیام‌های عصر خویش داشته‌اند و نیز برخورد و مبارزه با جریان‌های انحرافی، به تربیت اخلاقی و روحی جامعه اسلامی از سیره عملی خویش و احیای سنت رسول خدا(ص) و امیرالمومنین(ع) که فقط نامی از آن باقی‌مانده بود، پرداختند.

ایشان به بهترین وجه، رسالت بزرگ هدایت و رهبری شیعه را از آخرین لحظات غروب عاشورا برای ادامه راه شهیدان آغاز کردند و سرپرستی طفلان و بانوان و رساندن پیام عاشورا به گوش جهانیان و پاسداری از اهداف امام حسین(ع) را که موجب عزت و افتخار اسلام گردید، به دوش کشیدند و موجب تداوم آن گشتند. ایشان زمینه انقلاب فرهنگی و عملی را برای دو امام بعدی فراهم نمودند؛ یعنی اگر چه ایشان مانند پدر بزرگوارشان دست به قیام مسلحانه نزدند اما با تغییر در روش مبارزه که شرایط حاکم بر جامعه این را طلب می‌کرد، این رسالت مهم را انجام دادند. درواقع، امام با اشک و دعا، سلاح و شمشیری ساختند و به مبارزه نرم مشغول شدند.

پرداختن به ابعاد شخصیتی امام سجاد(ع) در کتب تاریخی، مقالات، جزوات و تارنماهای بسیاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و زوایای گوناگونی از نقاط تاریک و مبهم دوران این امام بزرگوار با نگاه کنجکاوانه اما به صورت تک‌بعدی به رشته تحریر در آمده است. اما در کمتر نوشته‌ای همه ویژگی‌های اخلاقی و تدابیر سیاسی ایشان با توجه به اوضاع جامعه در کنار صحیفه سجادیه به صورت مجموعه‌ای کامل دیده می‌شود. درواقع، به صورت پراکنده، سیره عملی، علمی و سیاسی امام را مورد بررسی قرار داده‌اند که این امر خود باعث ناقص ماندن ادای حق مطلب می‌گردد. امید است در سلسله مقالاتی توسط ارادتمندان اهل بیت

عصمت و طهارت سیره امام در کنار صحیفه ایشان در حجم خلاصه و مفید، تدوین و مورد بهره‌برداری دانش‌پژوهان و نسل جوان قرار گیرد.

کتاب در سه فصل تنظیم یافته است. در فصل نخست، عملیات روانی و جنگ نرم از دیدگاه قرآن، احادیث و روایات بررسی شده است. در فصل دوم، تبیین و تشریح مفاهیم عملیات روانی مطمح نظر قرار گرفته است. در بخش پایانی، نویسنده به بررسی اوضاع و شرایط حاکم بر دوران امام سجاد(ع) پرداخته، دلایل برگزینش دعا به مثابه سلاحی نرم در برابر حاکمان جائر آن روزگار را برمی‌شمارد. همچنین مقابله امام سجاد(ع) با جریان‌های منحرف فکری را در چارچوب جنگ نرم، صورت‌بندی می‌کند.

کتاب حاضر را می‌توان در زمره آثار برشمرد که در صدد است مؤلفه‌های جنگ نرم و عملیات روانی را در سیره ائمه معصومین(علیهم‌السلام) واکاوی نماید. از این‌رو، مطالعه آن به پژوهش‌گران رشته عملیات روانی توصیه می‌گردد.